រាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

«ទស្សនទានស្តីពីមីក្រូសហគ្រាស សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម នៅប្រទេសកម្ពុជា»

ដោយ បណ្ឌិត ព្រុំ ទេវី

អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានសង្គមសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម

ខែមករា ឆ្នាំ២០១៩

ទស្សនទានស្តីពីមីក្រូសហគ្រាស សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម នៅប្រទេសកម្ពុជា

ដោយ បណ្ឌិត ព្រុំ ទេវី
អនុប្រធានវិទ្យាស្ថានសង្គមសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម

ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍មីក្រូសហគ្រាស សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម (Micro Small and Medium Enterprises: MSMEs) ទើបតែបានបង្កើតនៅកម្ពុជាក្នុងទសវត្សរ៍ទី៩០ប៉ុណ្ណោះ។ MSMEs មានតួនាទីជាឆ្អឹងខ្នងនៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់កម្ពុជាដែលបំពេញតម្រូវការមូលដ្ឋាននៃទំនិញនិងសេវាកម្មក៏ដូចជាការរួមចំណែកដល់ការលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅនិងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ។ សហគ្រាសបែបនេះមានជាង៩០%នៃសហគ្រាសសរុបនៅកម្ពុជា និងចូលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការផលិតនិងផ្តល់សេវានៅក្នុងប្រទេស។ វត្តមាននៃ MSMEs នៅកម្ពុជា បានផ្តល់ឱកាសការងារសម្រាប់ប្រជាជនក្នុងប្រទេសគ្រប់ទិសទី ជាពិសេសនៅតាមទីជនបទដាច់ស្រយាល និងធ្វើប្រសើរឡើងផងដែរនូវការបែងចែកប្រាក់ចំណូល។ MSMEs ក៏បានរួមចំណែកក្នុងការបង្កើតថ្មី បង្កើនផលចំណូលសរុបក្នុងស្រុក ក៏ដូចជាជំរុញការនាំចេញជាដើម។

ក្នុងដំណើរការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍន៍នៃវិស័យនេះ ប្រទេសកម្ពុជានៅមានបញ្ហាជាច្រើន ព្រោះ MSMEs មានទាំងនៅក្នុងវិស័យផ្លូវការ ទាំងមិនផ្លូវការ។ ដោយសារភាពខ្វះចន្លោះនៃការគ្រប់គ្រងនេះហើយដែលធ្វើឱ្យ MSMEs មានការលំបាកដើម្បីទទួលបាននូវប្រាក់កម្ចី ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងបំណិនសហគ្រិនភាពនិងគ្រប់គ្រងទទួលបាននូវបច្ចេកវិទ្យាថ្មី ទីផ្សារក្នុងនិងក្រៅប្រទេសសម្រាប់ទំនិញនិងសេវារបស់ខ្លួន។ល។

អត្ថបទនេះនឹងបង្ហាញពីសារៈតា ការកំណត់និយមន័យ និងបញ្ហាពាក់ព័ន្ធមួយចំនួនក្នុងការគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍន៍ MSMEsនៅកម្ពុជា។

១- ប្រវត្តិសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមនៅប្រទេសកម្ពុជា

បន្ទាប់ពីទទួលបានឯករាជ្យពីបារាំងក្នុងឆ្នាំ១៩៥៤ វិស័យសហគ្រាសឧស្សាហកម្មធុនតូចនិងមធ្យមនៅកម្ពុជាមានការរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់។ ប្រមាណជានៅឆ្នាំ១៩៥៥ មានសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមចំនួន៣៦៩

ដែលបានចុះបញ្ជី ដល់ឆ្នាំ១៩៥៨ មានចំនួនជាង១០០០។ ក្នុងនោះមានរោងចក្រដំឡើងរថយន្ត ម៉ូតូ ម៉ាស៊ីនដេរ រោងចក្រតម្បាញ រោងចក្រផលិតសាប៊ូ ក្រដាស ស្ករស និងត្រីខកំប៉ុង[1]។

ក្នុងអំឡុងការគ្រប់គ្រងរបស់របបខ្មែរក្រហមពីឆ្នាំ១៩៧៥ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ សហគ្រាសទាំងអស់ត្រូវបានបិទទ្វារ ហើយការលក់ដូរនៅទីផ្សារនិងការប្រើប្រាស់ប្រាក់កាសត្រូវបានចាត់ទុកថាជាទង្វើខុសច្បាប់។ ក្រោយជ័យជំនះថ្ងៃទី៧ មករា ឆ្នាំ១៩៧៩ លើរបបខ្មែរក្រហម MSMEs នៅកម្ពុជាមានការរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់។ នាដើមទសវត្សរ៍ទី៨០ មានការចាប់ផ្តើមសកម្មភាពជាក្រុមតូចៗក្នុងការផលិតស្រូវ ដើម្បីបំពេញតម្រូវការជាមូលដ្ឋានរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា។ ក្រុមតូចៗទាំងនោះមានឈ្មោះថា *ក្រុមសាមគ្គី* ក្នុងមួយក្រុមៗមានការចូលរួមប្រមាណជា១០ទៅ១៥គ្រួសារ ដើម្បីរួមគ្នា សហការគ្នាក្នុងការដាំដំណាំស្រូវ។ គ្រួសារនីមួយៗចូលរួមជាកម្លាំងពលកម្ម ជានង្គ័ល រនាស់ ឬជាកម្លាំងអូសទាញ(គោឬក្របី) ដីស្រែ ហើយទទួលផលទៅតាមការព្រមព្រៀងគ្នានិងបែកចែកទៅតាមអ្វីដែលគេបានដាក់ចូលរួម។ ក្រុមសាមគ្គីទាំងនេះធ្វើការជាលក្ខណៈសហករណ៍ ហើយស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋាភិបាល។

ឆ្នាំ១៩៨០ ប្រទេសកម្ពុជាចាប់ផ្តើមមានការប្រើប្រាស់ក្រដាសប្រាក់ឡើងវិញ ហើយ MSMEs ក៏ចាប់ផ្តើមកកើតឡើងក្នុងវិស័យឯកជនក្នុងការកែច្នៃម្ហូបអាហារដូចជាសិប្បកម្មផលិតទឹកត្រី ស្ករសជាដើម ដើម្បីបំពេញតម្រូវការក្នុងស្រុក។ ចុងឆ្នាំ១៩៨៩ MSMEs របស់រដ្ឋត្រូវបានលក់ទៅឱ្យខាងវិស័យឯកជនជាបន្តបន្ទាប់ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៣មក កម្ពុជាចាប់ផ្តើមកសាងប្រទេសតាមបែបសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរីយ៉ាងពេញលេញ។

ស្ថិតក្នុងស្ថានភាពអំណោយផលពីការដាក់ចេញនូវនយោបាយឈ្នះ-ឈ្នះចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៨ និងការអនុវត្តន៍គោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលក្រោមការរក្សាបានសុខសន្តិភាព និងស្ថិរភាពនយោបាយ កម្ពុជារក្សាស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងរឹងមាំ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ MSMEs ក៏បានចូលរួមចំណែកយ៉ាងសកម្មក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយតុល្យភាពនិងបរិយាបន្ន។

២- និយមន័យនៃពាក្យ មីក្រូសហគ្រាស សហគ្រាសខ្នាតតូច និងមធ្យមនៅកម្ពុជា

និយមន័យរបស់MSMEs អាចប្រែប្រួលពីប្រទេសមួយទៅប្រទេសមួយអាស្រ័យលើវិស័យដែលពាក់ព័ន្ធ និងមិនមានលក្ខណៈជាសកលទេ ប្រែប្រួលទៅតាមប្រទេស និងវិស័យដែលគេត្រូវសិក្សា។ ប្រទេសខ្លះបែងចែកតាមចំនួននិយោជិត ទ្រព្យរបស់ក្រុមហ៊ុន ហើយខ្លះទៀតផ្អែកទៅលើទំហំនៃផលចំណូលសរុបប្រចាំឆ្នាំ។ សម្រាប់លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យចុងក្រោយ[2] ប្រទេសភាគច្រើនប្រើរូបិយប័ណ្ណក្នុងស្រុក។ ក្នុងករណីដែលតម្លៃរូបិយប័ណ្ណត្រូវបាន

---

[1] Baily, P. (2008): Cambodian Small and Medium Sized Enterprises, Constraints, Policies and Proposals for Their Development. In: Lim, H.(ed.), SME in Asia and Globalization, ERIA Research Project Report 2007

[2] https://www.unescap.org/sites/default/files/7 - SMEs IN ASIA AND THE PACIFIC.pdf. Retrieved on 06-09-2018.

គិតចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិឬផលចំណូល អតិផរណាអាចជាមូលហេតុនាំឱ្យមានបញ្ហាសម្រាប់និយមន័យរបស់ MSMEs។

រហូតមកដល់ឆ្នាំ២០០៥ ប្រទេសកម្ពុជាមិនទាន់មានចំណាត់ថ្នាក់ជាផ្លូវការសម្រាប់ MSMEs ទេ។ វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិនៃក្រសួងផែនការបានចាត់ចំណាត់ថ្នាក់សហគ្រាសដែលមានបុគ្គលិកតិចជាង១០នាក់ជាសហគ្រាសខ្នាតតូចមានចំនួន១១នាក់ឬច្រើនជាងនេះជាសហគ្រាសខ្នាតធំ បន្ទាប់មកក៏មានការចាត់ថ្នាក់ថា សហគ្រាសដែលមាននិយោជិតពី១១ ទៅដល់១០០នាក់ ជាសហគ្រាសខ្នាតមធ្យមផងដែរ។ ស្របពេលជាមួយគ្នានេះ ក្រសួងឧស្សាហកម្មរ៉ែនិងថាមពល បានកំណត់សហគ្រាសខ្នាតតូចមានបុគ្គលិកតិចជាង៥០នាក់។

ក្រសួងមួយចំនួនប្រើនិយមន័យមួយឬទាំងពីរនេះ ខណៈពេលដែលអ្នកផ្សេងទៀតប្រើនិយមន័យផ្សេងគ្នាអាស្រ័យលើមូលដ្ឋាននៃតម្លៃទ្រព្យសកម្ម។ នេះធ្វើឱ្យវាមានការលំបាកក្នុងការប្រៀបធៀបទិន្នន័យ MSMEs ពីប្រភពផ្សេងៗគ្នា ហើយនៅពេលដែលនិយមន័យត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរពីមួយដំណាក់កាលមួយទៅដំណាក់កាលមួយបន្ទាប់ទៀត។ នៅខែកក្កដាឆ្នាំ២០០៥ អនុគណៈកម្មាធិការសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យមកម្ពុជា បានស្នើការចាត់ថ្នាក់ខាងក្រោម៖

តារាងទី១: និយមន័យ MSMEs នៅកម្ពុជា

ចំណាត់ថ្នាក់	បុគ្គលិក (នាក់)	ទ្រព្យសកម្ម (មិនរាប់បញ្ចូលដី និងគិតជាដុល្លារអាម៉េរិក)
មីក្រូសហគ្រាស	< ១០	< ៥0 000
សហគ្រាសធុនតូច	១១-៥០	៥0,000-២៥0,000
សហគ្រាសធុនមធ្យម	៥១-១00	២៥0,000-៥00,000
សហគ្រាសធុនធំ	> ១00	> ៥00,000

(**ប្រភព៖** រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា, អនុគណៈកម្មាធិការសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម: ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមខ្នាតតូច ថ្ងៃទី២៩ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ២០០៥, ទំព័រទី១៣)

ប្រទេសកម្ពុជា គឺជាករណីលើកលែងមួយដែលក្នុងនោះនិយមន័យរបស់ខ្លួនប្រើប្រាក់ដុល្លារអាម៉េរិក មិនមែនជាប្រាក់រៀលទេ។ សម្រាប់ការរៀបចំគោលនយោបាយនិងស្ថិតិ និយមន័យត្រូវបានផ្អែកលើចំនួនបុគ្គលិកនៅពេលចំនួនបុគ្គលិកមិនសមស្រប ការកំណត់និយមន័យត្រូវផ្អែកលើទ្រព្យសកម្ម[3]។

គួរកត់សម្គាល់ផងដែរថា ចំណាត់ថ្នាក់ MSMEs ខាងលើគ្របដណ្តប់តែវិស័យឧស្សាហកម្មនិងសិប្បកម្មប៉ុណ្ណោះ ដោយសារអនុគណៈកម្មាធិការសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម គឺជាផ្នែកមួយនៃក្រសួងឧស្សាហកម្មនិង

[3] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា, អនុគណៈកម្មាធិការសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម ២០០៥

សិប្បកម្ម។ សម្រាប់គោលបំណងប្រមូលពន្ធ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចេញ អនុក្រឹត្យលេខ១៧ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៧ ស្តីអំពីពន្ធលើសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម[4] និងបានផ្តល់និយមន័យនៃសហគ្រាសខ្នាតតូចនិងមធ្យមដូចខាងក្រោម៖

- សហគ្រាសខ្នាតតូច គឺជាសហគ្រាសដែលមានចំណូលប្រចាំឆ្នាំពី២៥០លាន ទៅ ៧០០លានរៀល
- សហគ្រាសខ្នាតមធ្យម គឺជាសហគ្រាសដែលមានចំណូលប្រចាំឆ្នាំពី៧០០លានរៀល ទៅ ២០០០លានរៀល។

តាមទស្សនៈនេះការចាត់ថ្នាក់មិនត្រឹមតែគ្របដណ្តប់លើឧស្សាហកម្មនិងសិប្បកម្មប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងសម្រាប់គ្រប់វិស័យផងដែរ។ ម៉្យាងទៀត រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចាប់ផ្តើមប្រើប្រាស់ប្រាក់រៀលក្នុងការបែងចែកសហគ្រាសក៏ដូចជានៅប្រទេសផ្សេងទៀតដែលប្រើរូបិយវត្ថុរបស់គេផ្ទាល់ដែរ។

លើសពីនេះទៅទៀត នៅក្នុងការធ្វើចន្លោះជំរឿនសហគ្រាសឆ្នាំ២០១៤ របស់វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិនៃក្រសួងផែនការ ការកំណត់និយមន័យរបស់សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមពីអនុគណៈកម្មាធិការ សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមត្រូវបានប្រើប្រាស់ ដោយសារមិនមាននិយមន័យផ្សេងៗពីក្រសួងដទៃទៀតទេ។

នៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៨ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិភាសាខ្មែរ បានកំណត់ចំណាត់ថ្នាក់ថ្មីនៃសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមដែលរួមបញ្ចូលចំណាត់ថ្នាក់ពីអនុគណៈកម្មាធិការសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាដែលក្នុងនោះមានការប្តូរការប្រើប្រាក់ដុល្លារអាម៉េរិក មកជាប្រាក់រៀល ដោយគិតអត្រា១ដុល្លារអាម៉េរិច ស្មើនឹង ៤០០០រៀល។

ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៨ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានចេញអនុក្រឹត្យលេខ១២៤ អនក្រ.បក ស្តីពីការលើកទឹកចិត្តផ្នែកពន្ធដារ សម្រាប់សហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យមជាថ្មីម្តងទៀត។ ក្នុងមាត្រាទី៤នៃអនុក្រឹត្យនេះ ក៏បានកែសម្រួលនិយមន័យសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម[5] ដែលនៅក្នុងនោះធ្វើឱ្យសហគ្រាសមួយចំនួនធំបានផ្លាស់ប្តូរចំណាត់ថ្នាក់របស់ខ្លួនពីសហគ្រាសធុនធំ មកជាសហគ្រាសធុនមធ្យម ពីធុនមធ្យមទៅតូច ក៏ដូចជាពីធុនតូចទៅមីក្រូសហគ្រាសនេះបើគិតតាមការកំណត់ផលចំណូល។សូមបញ្ជាក់ផងដែរថា អនុក្រឹត្យចុងក្រោយនេះរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ក៏មានបញ្ជាក់ពីចំនួននិយោជិតតាមប្រភេទសហគ្រាសផងដែរ ហើយដូចគ្នានឹងការកំណត់របស់អនុគណៈកម្មាធិការសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមពីមុនមកដែរ។

---

[4] រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា៖ អនុក្រឹត្យលេខ១៧អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៧ ស្តីពីការលើទឹកចិត្តផ្នែកពន្ធដារចំពោះការចុះបញ្ជីដោយស្ម័គ្រចិត្តរបស់សហគ្រាសធុនតូចនិងសហគ្រាសធុនមធ្យម។

[5] បើប្រៀបធៀបជាមួយនឹងអនុក្រឹត្យលេខ១៧អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៧ ស្តីពីការលើទឹកចិត្តផ្នែកពន្ធដារចំពោះការចុះបញ្ជីដោយស្ម័គ្រចិត្តរបស់សហគ្រាសធុនតូចនិងសហគ្រាសធុនមធ្យម។

សហគ្រាសធុនតូច សំដៅដល់សហគ្រាសអាជីវកម្មគ្រប់ប្រភេទដែលមានផលរបរប្រចាំឆ្នាំចាប់ពី២៥០លានរៀលដល់៧០០លានរៀល ឬសហគ្រាសដទៃទៀតដែលជាកម្មវត្ថុនៃការចុះបញ្ជីពន្ធដារជាអ្នកជាប់ពន្ធតូចស្របតាមច្បាប់និងបញ្ញត្តស្តីពីពន្ធដារ ឬមានចំនួននិយោជិតចាប់ពី១០ទៅ៥០នាក់។

សហគ្រាសធុនមធ្យម សំដៅដល់សហគ្រាសអាជីវកម្មគ្រប់ប្រភេទដែលមានផលរបរប្រចាំឆ្នាំចាប់ពី៧០០លានរៀលដល់៤០០០លានរៀល ឬសហគ្រាសដទៃទៀតដែលជាកម្មវត្ថុនៃការចុះបញ្ជីពន្ធដារជាអ្នកជាប់ពន្ធតូចស្របតាមច្បាប់និងបញ្ញត្តស្តីពីពន្ធដារ ឬមានចំនួននិយោជិតចាប់ពី៥១ទៅ១០០នាក់។

ជាសរុបមក គិតមកត្រឹមដំណាច់ឆ្នាំ២០១៨នេះ យើងបាននិយមន័យ MSMEs នៅកម្ពុជាដូចក្នុងតារាងទី២ខាងក្រោមនេះ៖

តារាងទី២៖ និយមន័យ MSME នៅកម្ពុជា

ចំណាត់ថ្នាក់	បុគ្គលិក (នាក់)	ទ្រព្យសកម្ម (មិនរាប់បញ្ចូលដីនិងប្រាក់លានរៀល)	ចំណូលប្រចាំឆ្នាំ (លានរៀល)
មីក្រូសហគ្រាស	< ១០	< ២០០	< ២៥០
សហគ្រាសធុនតូច	១០-៥០	ចាប់ពី ២០០- តិចជាង ២៥០	ចាប់ពី ២៥០-តិចជាង៧០០
សហគ្រាសធុនមធ្យម	៥១-១០០	ចាប់ពី ២៥០-២០០០	ចាប់ពី ៧០០-តិចជាង ២០០០
សហគ្រាសធុនធំ	> ១០០	> ២០០០	> ២០០០

(ប្រភព៖ ប្ញូកសរុបដោយអ្នកនិពន្ធ)

៣- តួនាទីរបស់មីក្រូសហគ្រាស សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចនៃប្រទេសកម្ពុជានិងបញ្ហាប្រឈម

MSMEs នៅកម្ពុជាក៏ដូចជាមានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការ៖ ក) បង្កើតការងារ ខ) បង្កើតប្រាក់ចំណូលសម្រាប់ប្រជាជនដែលមានចំណូលទាប និងប្រជាជនដែលងាយរងគ្រោះ និងគ) ជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ចស្ថិរភាពសង្គមនិងរួមចំណែកដល់កំណើនវិស័យឯកជនប្រកបដោយថាមពល។

លោក Uchikawa និង Keola បានបែងចែក MSMEs ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា វៀតណាម និងឡាវ ជា៤ក្រុមធំៗ[6]គឺ៖ ក) ក្រុមអ្នកផ្គត់ផ្គង់ឧស្សាហកម្ម ខ) ក្រុមឧស្សាហកម្មសម្រាប់ការនាំចេញ គ) ក្រុមអ្នកផ្គត់ផ្គង់ទីផ្សារក្នុងស្រុក និងឃ) មីក្រូសហគ្រាស។ MSMEsដែលជាអ្នកផ្គត់ផ្គង់ដល់វិស័យឧស្សាហកម្ម មានទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នា

[6] Uchikawa, S. and Keola, S. : Small and Medium Enterprises in Cambodia, Laos, and Vietnam. In: Kuchiki, A. and S. Uchikawa (eds.), Research on Development Strategies for CLMV Countries. ERIA Research Project Report 2008-5, pp.237-273, Jakarta, ERIA.

តាមរយៈការផ្គត់ផ្គង់មធ្យោបាយដឹកជញ្ជូន គ្រឿងម៉ាស៊ីននិងគ្រឿងបន្លាស់នានា។ MSMEs ក៏អាចផ្តល់សេវាដឹកជញ្ជូនវត្ថុធាតុដើមនិងផលិតផលសម្រេចរបស់វិស័យឧស្សាហកម្មដែរ។

ឧស្សាហកម្មអតិពលកម្មសម្រាប់ការនាំចេញដូចជាសម្លៀកបំពាក់ និងស្បែកជើងត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ កម្មករដែលបម្រើការក្នុងវិស័យនេះ មានតម្រូវការអាហារ ជម្រក សម្លៀកបំពាក់ សេវាកម្មធ្វើដំណើរ និងផលិតផលផ្សេងៗទៀត MSMEs មានតួនាទីជាអ្នកផ្គត់ផ្គង់។

ខណៈពេលដែលសេដ្ឋកិច្ចរីកចម្រើននិងគុណភាពជីវិតកាន់តែប្រសើរ តម្រូវការប្រចាំថ្ងៃដូចជាម្ហូបអាហារ សម្លៀកបំពាក់ និងរបស់របរប្រើប្រាស់ក្នុងផ្ទះសម្បែង ក៏អាចត្រូវបានពង្រីកផងដែរ។ MSMEs មានតួនាទីផលិតផលិតផលទាំងនេះសម្រាប់បំពេញតម្រូវការទីផ្សារក្នុងប្រទេស។ ទីផ្សារប្រភេទនេះមិនត្រូវការស្តង់ដារគុណភាពអន្តរជាតិអ្វីទេ ដូចនេះ MSMEs អាចចូលទីផ្សារបានយ៉ាងងាយស្រួល។

មីក្រូសហគ្រាសនៅប្រទេសកម្ពុជា មានតួនាទីមិនត្រឹមតែផលិតទំនិញ និងផ្តល់សេវាដល់ទីផ្សារប៉ុណ្ណោះទេ តែសហគ្រាសទាំងនេះភាគច្រើនប្រើវិធីសាស្ត្រផលិតតាមបែបប្រពៃណី ការកែច្នៃម្ហូបអាហារ ផលិតឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ វត្ថុអនុស្សាវរីយ៍ និងគ្រឿងអលង្ការជាដើម។ តាមរយៈនេះ មីក្រូសហគ្រាសមិនត្រឹមតែជាអ្នកបង្កើតការងារបន្ថែមនិងជួយបង្កើនប្រាក់ចំណូលដល់អ្នកនៅតាមតំបន់ជនបទទេ តែបានចូលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ក្នុងថែរក្សាវិធីសាស្ត្រផលិតតាមបែបប្រពៃណី និងធ្វើឱ្យអ្នកប្រើប្រាស់ផលិតផលរបស់គេស្គាល់ពីប្រពៃណីរបស់ខ្មែរយើងទៀតផង។

ដោយសារ MSMEs បានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានធ្វើជំរឿនសេដ្ឋកិច្ចដំបូងរបស់ប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ ២០១១ ហើយត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការកាលពីឆ្នាំ២០១២ ហើយក្នុងឆ្នាំ២០១៤ ក៏មានការធ្វើចន្លោះជំរឿនម្តងទៀត។ ជាលទ្ធផលយើងឃើញថា ប្រទេសកម្ពុជាមាន MSMEs ចំនួន ៩៩,៨%នៃសហគ្រាសទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសដែលមានចំនួនសរុប ៥១៣ ៧៦០ ហើយត្រូវបានគេបែងចែកជាមីក្រូសហគ្រាសចំនួន៥០១ ៦១២; សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម ១១ ២៥៩ និងសហគ្រាសធុនធំចំនួន៨៨៩។

មីក្រូសហគ្រាសចំនួន៦០,៧%ជាអ្នកលក់ដុំនិងរាយ បន្ទាប់មកក្នុងផ្នែកផលិតកម្មមានចំនួន១៤,0% និងជាអ្នកផ្តល់សេវាកម្មម្ហូបអាហារ និងស្នាក់នៅមានចំនួន១០,៩%។ ចំពោះវិស័យអប់រំវិញមានភាគចំណែកធំនៅក្នុងសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម៣៣,៧% បន្ទាប់មកគឺផ្នែកផលិតកម្មមាន១៣,៥%។ ក្នុងចំណោមសហគ្រាសធុនធំផ្នែកផលិតកម្មមានចំណែកធំជាងគេគឺ ៤៧,៤% បន្ទាប់មកគឺផ្នែកអប់រំមាន១៦,១%។ ទន្ទឹមនឹងនេះភាគច្រើនមីក្រូសហគ្រាសដែលមានបុគ្គលិកតែ១នាក់ (៣៣%នៃសហគ្រាសសរុប) ឬ ២នាក់ (៤០,៨%នៃសហគ្រាសសរុប)

និងមានទីតាំងតែមួយកន្លែងប៉ុណ្ណោះ (សូមមើលតារាងទី៣)។ ក្នុងចំណោម MSMEs ទាំងអស់ ស្ត្រីជាម្ចាស់ មានចំនួន៦១% ហើយ៩៩%នៃសហគ្រាសទាំងអស់គ្រប់គ្រងដោយជនជាតិកម្ពុជា[7]។

តារាងទី៣ : ចំនួនសហគ្រាសតាមទំហំនិងទីតាំង (គិតជាភាគរយ)

	សហគ្រាសធុនធំ	សហគ្រាសធុនមធ្យមនិងតូច	មីក្រូសហគ្រាស
ទីតាំងទោល	៦៣,១	៨៦,០	៩៩,២
ទីស្នាក់ការកណ្តាល	១២,១	០,៧	០,០
ទីតាំងសាខា	២៥,០	១៣,៣	០,៨
សរុប	១០០	១០០	១០០

(ប្រភព៖ វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ៖ ការអង្កេតចន្លោះសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ២០១៤, ភ្នំពេញ ២០១៥)

ភាគច្រើននៃមីក្រូសហគ្រាស សហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម បានអនុញ្ញាតឱ្យដំណើរការដោយក្រសួងពាក់ព័ន្ធនៅថ្នាក់ស្រុក ឬក្រុង និងគ្រប់គ្រងដោយអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន។ សម្រាប់ម្ចាស់អាជីវកម្មភាគច្រើនពួកគេមានភាពមិនច្បាស់លាស់អំពីអ្វីដែលជាការចុះឈ្មោះស្របច្បាប់នៃអាជីវកម្មរបស់ពួកគេទេ ហើយពួក៏មិនបានដឹងពីនីតិវិធីនៃការចុះបញ្ជីផ្លូវការដែរ។ គេគិតថាពន្ធអាករប្រចាំខែទោះជាផ្លូវការក្តីឬមិនផ្លូវការក្តីជាភស្តុតាងនៃភាពស្របច្បាប់របស់គេហើយ មានន័យថាអាជីវកម្មរបស់ពួកគេបានចុះបញ្ជីត្រឹមត្រូវ(សូមមើលតារាងទី៤)។ បែបនេះ គេមិនអាចគណនាចំណែកពិតប្រាកដនៃផលិតផលជាតិសរុបក្នុងស្រុកដែល MSMEs បានចូលរួមចំណែកសម្រាប់កម្ពុជាទេ។

តារាងទី៤៖ ចំនួនសហគ្រាសតាមទំហំនិងការចុះបញ្ជី (គិតជាភាគរយ)

	សហគ្រាសធុនធំ	សហគ្រាសធុនមធ្យមនិងតូច	មីក្រូសហគ្រាស
ចុះបញ្ជីនៅក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម (a)	៨០,៧	៣៣,២	១,២
ចុះបញ្ជីនៅក្រសួងផ្សេងៗ (b)	១៦,៥	៤១,៤	៤,២
ចុះបញ្ជីនៅក្រសួង (a) និង (b)	៩៧,២	៧៤,៦	៥,៤
មិនមានចុះបញ្ជី	២,៨	២៥,៤	៩៤,៦
សរុប	០,២	២,២	៩៧,៦

(ប្រភព៖ វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ ៖ ការអង្កេតចន្លោះសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ២០១៤, ភ្នំពេញ ២០១៥)

ក្នុងទិដ្ឋភាពទូទៅ កម្ពុជាស្ថិតក្នុងលំដាប់លេខរៀងទី៩៤ភាពប្រកួតប្រជែងនិង(វៀតណាមទី៥៥ និងឡាវទី៩៨) នៅឆ្នាំ ២០១៧-២០១៨ ក្នុងចំណោមប្រទេសចំនួន១៣៧[8]។ សម្រាប់ MSMEs ដោយមានបញ្ហាប្រឈមដូចខាងក្រោម៖

- **ការចុះបញ្ជីប្រើរយៈពេលយូរនិងមានតម្លៃខ្ពស់**

---

[7] National Institute of Statistics: Cambodia Inter-censal Economic Survey 2014, Phnom Penh 2015.
[8] World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2017-2018, Geneva, 2017

កម្ពុជាស្ថិតនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការបង្កើតច្បាប់និងបទបញ្ញាសម្រាប់ចុះបញ្ជី និងឈរនៅលេខរៀងទី ១៣៥ ឯណោះក្នុងចំណោម ១៩០ប្រទេស ដោយរាប់ចាប់ពីការចុះបញ្ជីក្រុមហ៊ុនអាជីវកម្ម រហូតដល់យន្តការពង្រឹងការអនុវត្តកិច្ចសន្យា។ នេះជាចំណាត់ថ្នាក់ចេញពីធនាគារពិភពលោកនៅខែតុលា ឆ្នាំ២០១៨។ ហេតុដូច្នេះហើយបានជា MSMEs មួយចំនួនបានធ្វើប្រតិបត្តិការដោយពុំមានការចុះបញ្ជី។ ភាគច្រើននៃមីក្រូសហគ្រាស ដូចជាអ្នកលក់ និងផ្តល់សេវាចល័ត ប្រតិបត្តិការក្រៅផ្លូវការ ធ្វើឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលមានការលំបាកក្នុងការប្រមូលពន្ធ និងផ្តល់ការគាំទ្រដល់អ្នកទាំងនោះ។ លើសពីនេះទៅទៀតមីក្រូសហគ្រាសទោះបានចុះបញ្ជីក្តី មិនបានចុះបញ្ជីក្តី ស្ថិតនៅក្នុងការប្រកួតប្រជែងដើម្បីដណ្តើមអតិថិជនជាមួយគ្នា។ ចំពោះអ្នកបានចុះបញ្ជីហើយ គឺជារឿងមិនស្មើភាព ហើយខាតបង់ការចំណាយទៀតផង។

- **កង្វះខាតគោលនយោបាយនិងទីផ្សារច្បាស់លាស់**

ទោះជា MSMEs ជាឆ្អឹងខ្នងសម្រាប់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចក៏ពិតមែន តែរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានៅមិនទាន់ស្ថាប័នណាមួយច្បាស់លាស់ទេ។ អនុគណៈកម្មាធិការសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមបានបង្កើតក៏ពិតមែន តែសិទ្ធិអំណាចក្នុងការបំពេញការងារ ហាក់ដូចជាមានដែនកំណត់ ទាំងធនធានមនុស្ស ទាំងធនធាន សម្ភារៈ ព្រោះគ្រាន់តែជាផ្នែកមួយនៃក្រសួងឧស្សាហកម្មនិងសិប្បកម្មប៉ុណ្ណោះ។ ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រដោយឡែកសម្រាប់ MSMEs មិនទាន់មានទេ តែមានផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់អភិវឌ្ឍវិស័យឧស្សាហកម្មជារួម ហើយមានផ្នែកខ្លះសម្រាប់អភិវឌ្ឍសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមប៉ុណ្ណោះ។ ក្រសួងជំនាញផ្សេងទៀត មានផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់អភិវឌ្ឍសម្រាប់អភិវឌ្ឍសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមរៀងៗខ្លួន។ ដោយសារការគ្រប់គ្រង MSMEs មិនទាន់មានភាពច្បាស់លាស់ MSMEs ភាគច្រើនអាចបញ្ជូនទំនិញរបស់ខ្លួនបានត្រឹមតែទីផ្សារក្នុងស្រុកប៉ុណ្ណោះ។ យោងតាមចំណាត់ថ្នាក់របស់ធនាគារពិភពលោក សម្រាប់ឆ្នាំ២០១៨ កម្ពុជាស្ថិតនៅលេខរៀងទី១០៨ ក្នុងចំណោម១៩០ប្រទេសក្នុងការបញ្ជូនទំនិញទៅលក់នៅបរទេស។

- **លទ្ធភាពទទួលបានហិរញ្ញវត្ថុ**

កម្ពុជាបានពង្រឹងប្រព័ន្ធព័ត៌មានឥណទានរបស់ខ្លួនតាមរយៈការអនុញ្ញាតឱ្យមានការិយាល័យឥណទានតាំងពីឆ្នាំ២០១២ ដើម្បីប្រមូលនិងចែកចាយព័ត៌មានឥណទានទាំងវិជ្ជមានទាំងវិជ្ជមាន។ សម្រាប់ឆ្នាំ ២០១៨ ធនាគារពិភពលោកបានចាត់ចំណាត់ថ្នាក់កម្ពុជាជាប្រទេសទី២០ក្នុងចំណោមប្រទេសចំនួន១៩០។

- **ការអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្ស**

កម្លាំងពលកម្មរបស់កម្ពុជាជាទូទៅខ្វះខាតនូវជំនាញទន់ និងជំនាញរឹង ដើម្បីធ្វើការប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងតំបន់។ ការអប់រំវិជ្ជាជីវៈនិងការអភិវឌ្ឍជំនាញក៏មានកម្រិតផងដែរ។

- **តម្លៃផលិតកម្មខ្ពស់:**

បើប្រៀបធៀបទៅនឹងបណ្តាប្រទេសអាស៊ានដទៃទៀត ថ្លៃដើមផលិតកម្មនៅកម្ពុជាមានកម្រិតខ្ពស់។ ភាពងាយស្រួលដើម្បីធ្វើអាជីវកម្មត្រូវបានកែលំអ តែហាក់ដូចជានៅយឺតយ៉ាវ។ តម្លៃអគ្គិសនីគឺស្ថិតក្នុងចំណោមតម្លៃថ្លៃជាងគេបំផុតនៅបណ្តាប្រទេសអាស៊ាន។

- **កង្វះចំណេះដឹងស្តីអំពីការទទួលយកបច្ចេកវិទ្យា**

MSMEs ភាគច្រើនប្រកាន់ខ្ជាប់វិធីសាស្ត្រនៃផលិតតាមបែបធម្មតា។ ម្ចាស់ឬអ្នកគ្រប់គ្រង MSMEs ភាគច្រើនដឹងថា បច្ចេកវិទ្យាថ្មី អាចជួយធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងផលិតភាពការងាររបស់គេ។ ក៏ប៉ុន្តែដោយហេតុថាការអប់រំនិងថវិការបស់គេនៅមានកម្រិត នាំឱ្យពួកគេហាក់ដូចជាមិនហ៊ានទទួលយកបច្ចេកវិទ្យាថ្មីទេ។

សន្និដ្ឋាន

ការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ MSMEs នៅកម្ពុជាមិនទាន់បានសម្រេចនៅឡើយទេ។ អ្វីដែលមានបច្ចុប្បន្ននេះ គ្រប ដណ្តប់តែវិស័យឧស្សាហកម្មនិងសិប្បកម្មប៉ុណ្ណោះ។ សម្រាប់គោលបំណងស្ទង់មតិឬជំរឿននេះ ខណៈពេលដែលគ្មានជំរើសផ្សេងទៀតនោះ វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិប្រើចំណាត់ថ្នាក់ដែលមានសម្រាប់តែវិស័យសិប្បកម្មនិងឧស្សាហកម្មសម្រាប់គ្រប់វិស័យផ្សេងទៀតដែរ។ ការធ្វើដូច្នេះលទ្ធផលនៃជំរឿនឬការស្ទង់មតិគឺមិនច្បាស់លាស់ទេព្រោះឧទាហរណ៍តម្រូវការរបស់កម្មករក្នុងវិស័យសិប្បកម្មមានទំហំធំជាងវិស័យបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន។

ម្យ៉ាងទៀតជំរឿនសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសកម្ពុជាជារឿយៗមិនរាប់បញ្ចូលមីក្រូសហគ្រាសដែលមានចំនួនច្រើនលើសលុបនោះទេ ឧទាហរណ៍ដូចជាអ្នកលក់ចល័ត អ្នកផ្តល់សេវាដឹកជញ្ជូនជាដើម ។ ជាក់ស្តែងមីក្រូសហគ្រាសទាំងនោះ រួមចំណែកយ៉ាងសកម្មដល់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានដកចេញពីជំរឿន មានន័យថាលទ្ធផលនៃការងាររបស់ពួកគេគឺគ្រាន់តែជាការប៉ាន់ស្មានឬដកចេញប៉ុណ្ណោះ។ សម្រាប់ការសិក្សានាពេលអនាគតលើ MSMEs មានតែទិន្នន័យដែលមិនអាចទុកចិត្តបានតែប៉ុណ្ណោះ។

ការសិក្សាអំពី MSMEs នៅកម្ពុជាភាគច្រើនត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអង្គការឯកជនសម្រាប់គោលបំណងវិនិយោគប៉ុណ្ណោះលើកលែងតែមួយចំនួនតូចពី ERIA និងការជំរឿនរបស់វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ។ សម្រាប់ការគ្រប់គ្រងនិងការអភិវឌ្ឍន៍ MSMEs ទាំងមូលមិនទាន់មានទេ ហើយកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយបរទេសក៏លំបាកនឹងកើតមានដែរ។

គន្ថនិទ្ទេស

១- រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា៖ អនុក្រឹត្យលេខ១៧អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី១៧ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៧ ស្តីពីការលើកទឹកចិត្តផ្នែកពន្ធដារចំពោះការចុះបញ្ជីដោយស្ម័គ្រចិត្តរបស់សហគ្រាសធុនតូចនិងសហគ្រាសធុនមធ្យម។

២- រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា៖ អនុក្រឹត្យលេខ១២៤ ១២៤អនក្រ.បកចុះថ្ងៃទី២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៨ស្តីពី ស្តីពីការលើកទឹកចិត្តផ្នែកពន្ធដារ សម្រាប់សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមក្នុងវិស័យអាទិភាព

៣- ACLEDA Bank Lao: Annual Report 2017.

៤- Asian Development Bank, Asia SME finance monitor 2014. Philippines 2015

៥- Baily, P. (2008): Cambodian Small and Medium Sized Enterprises, Constraints, Policies and Proposals for Their Development. In: Lim, H.(ed.), SME in Asia and Globalization, ERIA Research Project Report 2007

៦- Uchikawa Shuji and Souknilanh Keola: Small and Medium Enterprises in Cambodia, Laos and Vietnam. In Kuchiki, A. and S. Uchikawa (eds.). Research on Development Strategy for CLMV Countries, ERIA Research Project Report 2008-5. Pp.237-273. Jakarta: ERIA.

៧- World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2017-2018, Geneva, 2017

៨- World Bank: Doing Business 2018 Reforming to crete jobs, Washington, 2018

៩- https://www.unescap.org/sites/default/files/7 - SMEs IN ASIA AND THE PACIFIC.pdf. Retrieved on 06-09-2018.

១០- http://news.ctv8.com.kh/2018/60438/ . Retrieved on 18-09-2018

១១- https://vietnam.vnanet.vn/khmer/%E1%9E%9F%E1%9E%A0%E1%9E%82%E1%9F%92%E1%9E%9A%E1%9E%B6%E1%9E%9F%E1%9E%9C%E1%9F%80/373435.html. Retrieved on 20-09-2018